

MILLIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA QORAQALPOG‘ISTON VA RESPUBLIKAMIZDA INFRATUZILMA HOLATI

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna

Email: m.kurbonbekova@tsue.uz

Bayxonov Bahodirdjon Tursunbayevich

Email: bahodir73@mail.ru

Nurillayev Muhammadxon Isroilxon o‘g‘li

Email: muhammadxonnurillayev@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.55439/EIT/vol13_iss1/647

Annotatsiya

Ilmiy tadqiqot maqsadi Qoraqalpog‘iston Respublikasi turizm salohiyati ko‘rsatib o‘tilgan. Qoraqalpog‘iston Respublikasi milliy hunarmandchiligini rivojlantirishga qaratilgan takliflar berilgan. Xalqaro va ichki turizmni rivojlantirishga qaratilgan hukumat loyihalari tahlil qilingan bo‘lib, statistik ma‘lumotlar bilan taqqoslangan. Milliy hunarmandchilikni rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilingan. Eng qulay turlar va resurslarga boy turizm shakllari misol qilib olingan. Qoraqalpog‘iston Respublikasida loyihalarni qo‘llash bo‘yicha kuchli, kuchsiz, zaif va imkoniyatlari tahlil qilingan.

Bundan tashqari, mahalliy turizm mintaqaning madaniy merosini saqlash va namoyish etishga yordam beradi. Ichki turizmda faol aholi tarixiy diqqatga sazovor joylarni o‘rganishga va madaniy tadbirlarga borishga undash orqali jamoalar o‘zlarining an‘analari haqida xabardorlik va bilimlar olishi mumkin. Bu tarixiy joylarni, an‘anaviy hunarmandchilikni va mahalliy xalqlarning urf-odatlarini saqlash bo‘yicha sa‘y-harakatlarning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Kalit so‘zlar: Ichi turizm, Iqtisodiyot, madaniy me‘ros ob‘yektlari, faol aholi oqimi, sayyohlik xarajatlari, tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar.

СОСТОЯНИЕ ИНФРАСТРУКТУРЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ И НА ТЕРРИТОРИИ НАШЕЙ РЕСПУБЛИКИ

Аннотация

Целью научного исследования является демонстрация туристического потенциала Республики Каракалпакстан. Были высказаны предложения по развитию народных промыслов Республики Каракалпакстан. Проведен анализ и сравнение со статистическими данными государственных проектов, направленных на развитие международного и внутреннего туризма. Анализируются механизмы развития народных промыслов. В качестве примеров взяты наиболее доступные и ресурсоемкие виды туризма. Проанализированы сильные, слабые стороны, уязвимости и возможности реализации проектов в Республике Каракалпакстан.

Кроме того, местный туризм помогает сохранять и демонстрировать культурное наследие региона. Поощряя активных жителей, занимающихся внутренним туризмом, исследовать

исторические места и посещать культурные мероприятия, сообщества могут повысить осведомленность и знания о своих традициях. Это может привести к активизации усилий по сохранению исторических мест, традиционных ремесел и обычаев коренных народов.

Ключевые слова: Внутренний туризм, экономика, объекты культурного наследия, активный поток населения, туристические расходы, организационно-экономические механизмы.

INFRASTRUCTURE STATUS IN KARAKALPAKSTAN AND OUR REPUBLIC FOR THE DEVELOPMENT OF NATIONAL TOURISM

Abstract

The purpose of the scientific research is to identify the tourism potential of the Republic of Karakalpakstan. Proposals are made to develop the national crafts of the Republic of Karakalpakstan. Government projects aimed at developing international and domestic tourism are analyzed and compared with statistical data. Mechanisms for the development of national crafts are analyzed. The most favorable types and forms of tourism rich in resources are taken as examples. The strengths, weaknesses, vulnerabilities and opportunities for implementing projects in the Republic of Karakalpakstan are analyzed.

In addition, local tourism helps to preserve and demonstrate the cultural heritage of the region. By encouraging the population to explore historical attractions and attend cultural events, communities can gain awareness and knowledge about their traditions. This can lead to increased efforts to preserve historical sites, traditional crafts and customs of local peoples.

Keywords: Domestic tourism, Economy, cultural heritage sites, active population flow, tourism spending, organizational and economic mechanisms.

Kirish

Turizm o'zining ko'p qirrali turlari bilan barcha sohalar bilan hamkorlikda faoliyat yuritib kelayotgan sohalardan biridir. Ichki turizm iqtisodiyotning ko'pgina jabhalarini rivojlantirishga imkon tug'diradi.

Jumladan mehmonxona va mehmon uylari, umumiy oqatlantirish korxonalari, transport xizmatlari, kamunal uy xo'jaliklari, yo'l qurilish, maishiy xizmat ko'rsatish, savdo tarmoqlari va servis sohalaridir. Ichki turizmni rivojlantirish bir vaqtni o'zida o'ziga xos dam olish, ko'ngil ochar maskanlar industriyasini o'z ichiga oladi. Turizmدا asosiy xizmatlar qo'shimcha xizmatlar mavjud bo'lib asosiy xizmatlarga:

- kutib olish xizmatlari;
- joylashtirish xizmatlari;
- ovqatlantirish xizmatlari;
- transport xizmatlari;
- ekskursiya xizmatlariga bo'linadi. Xar bir xizmat infrastrukturasi

mukammal shakllanganda turistlarda muammolar kuzatilmaydi. Yana qo'shimcha xizmatlar mavjud, ular ham jarayonlarda bevosita ishtrok etadi. Kutib olish xizmatlariga demak masofalardan turib ishlash tushiniladi. Turfirmadan ma'sul xodim turistni kutib olishga aeroportga borishi yo'l infratuzilmasini, aeroport infratuzilmasini va transport infratuzilmasini xalqaro va ichki standartlarga javob berishini talab qiladi.

Joylashtirish xizmatlarida mehmonxona va mehmon uylarini infratuzilmasi ham standartlarga to'g'ri kelishi, ular mamlakatning turist qabul qilishi salohiyatiga yetarli bo'lishi kerak.

Umumiy ovqatlantirish korxonalarining infratuzilmalari turizmga turistlar uchun xizmat ko'rsatish sifatlari ham mukammal talab etadi.

Turistlarni tashishda transport xizmatlari infratuzilmasi ham turizmni rivojlanishiga uni barqaror borishda bevosita xizmat ko'rsatadi.

Ichki turizm mamlakat iqtisodiyotida pul massasini aylanishini tezlashtirish bilan bozor iqtisodiyotini rivojlantirmoqda. Ichki turizmga madaniyat almashinuvi, aholining maqsadga qarab tashrif buyurgan manzil haqida ma'lumot olishi yoki biror bir mavzuda qo'shimcha bilimga ega bo'lishi kuzatiladi. Tashrif buyurgan ichki turistlar shu joyga mablag' sarflab aholini yashash tarzini yaxshilashga olib keladi. Tashrif buyurgan xududlarda infrastrukturalar shakllana boshlaydi. Eng muhimi aholining turizm savodxonligi oshadi.

Bugungi kunda mamlakatimiz turizm infrastrukturasini xolati haqida gapirar ekanmiz avvalo joylashtirish vositalari ko'z oldimizga keladi. Xalqaro va ichki talab standartlariga mos keladigan mehmonxonalar soni bir qancha bo'lib 5-yulduzli mehmonxonalar soni 2 ta, 4-yulduzli mehmonxonalar esa 11 ta, 3-yulduzli mehmonxonalar soni 27 tani tashkil etadi. Respublikamizda katta va kichik mehmonxonalar soni 959 ta bo'lib, mehmon uylari 3139 tani tashkil etadi. Mehmonxonalarning umumiy xonalar soni esa 28 407 tani, o'rinlar soni esa 55 362 tani tashkil etadi. Bu sanab o'tilgan ob'yektlarni viloyatlar kesimida ko'radigan bo'lsak 1-jadval o'z aksini topgan.

1-jadval

Respublikamizdagi 2023-2024 yillarda mehmonxonalar, mehmon uylari va turoperatorlar soni.¹

№	Viloyat	Mehmonxonalar	xostellar	turoperatorlar
1	Andijon	20	14	37
2	Buxoro	171	69	116
3	Jizzax	28	13	10
4	Qashqadaryo	36	28	20
5	Qoraqolpog'iston Respublikasi	27	20	49
6	Navoiy	29	29	22
7	Namangan	26	8	55
8	Samarqand	126	44	187
9	Sirdaryo	13	14	11
10	Surxondaryo	42	9	38
11	Toshkent viloyati	39	45	49
12	Toshkent shahri	300	181	892
13	Farg'ona	43	24	62
14	Xorazm	59	21	64

Mehmonxonalar soni bo'yicha Toshkent shahrida ko'pligini ko'rishimiz mumkin. 300 mehmonxona, 181 Mehmon uyi va 892 turoperatorlar xozirgi kunda faoliyat olib bormoqda.

Ikiinchi o'rinda Buxoro viloyati mehmonxonalar bo'yicha 171, mehmon uylari bo'yicha esa 69, 116 turoperatorlar xizmat ko'rsatmoqda.

Uchinchi o'rinda Samarqand viloyati bo'lib mehmonxonalar soni 126, mehmon uylari soni 44 bo'lib, turoperatorlar esa 187 tani tashkil etadi. Samarqandda turoperatorlar soni Buxorodan 71 taga ko'pligini ko'rishimiz mumkin.

Keyingi navbatda Xorazm viloyati mehmonxonalar soni bo'yicha 59, mehmon uylari soni 21, turoperatorlar soni esa 64 tani tashkil etadi.

Farg'ona viloyatida mehmonxonalar soni 43, mehmon uylari 24, turoperatorlar soni esa 62 tani tashkil etadi.

Toshkent viloyatida joylashtirish xizmatlarida mehmonxonalar soni 39, mehmon uylari esa 45, turoperatorlar soni 49 tani tashkil etmoqda.

Qashqadariyo viloyatida mehmonxonalar soni 36, mehmon uylari soni esa 28, turoperatorlar soni 20 tani tashkil etadi.

Surxondariyo viloyati mehmonxonalar soni bo'yicha boshqa viloyatlarga nisbatan yaxshiligini ko'rishimiz mumkin ular 42 tani tashkil etdi, lekin mehmon uylari bo'yicha respublikada eng kam natijani qayt etdi. Turizm industriyasida joylashtiruv vositalari infratuzilmasi qanchalik yaxshi shakillangan bo'lsa ichki va xalqaro turistlar soni ko'p bo'ladi.

Ichki turizmda ko'proq yulduzli mehmonxonalarga qaraganda mehmon uylariga talab oshmoqda. Chunki ularning narxi mehmonxonalarga qaraganda arzonligi va qulayligi bilan ajralib turadi.

Oilaviy mehmon uylar soni to'rt yil ichida ortib borganligini ko'rishimiz mumkin. 2018 yildan 2022 yilgacha oilaviy mehmon uylari 106 tadan 2458 tagacha ya'ni 23 karraga ko'paygan. Davlatning turizm siyosati turistlarni jaylashtirish muammosini hal qilishda ko'p imkoniyatlar berganligini ko'rishimiz mumkin.

Shu yilda oilaviy mehmon uylaridan tashqari xostellar, o'tov lagerlari majmuasi, avtokempinglar, ekouylar majmuasi, konteyner shaharchalari va chodirli lagerlarni tashkil etish maqsadida tadbirkorlarga “Oilakredit.uz” platformasi orqali “Xar bir oila – tadbirkor” dasturi doirasida 33 mln. so'mdan 3 mlrd so'mgacha 14 foizli onlayn imtiyozli kreditlarni ajratish yo'lga qo'yildi. Bu islohot ham infratuzilmani yaxshilashga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar

“O'zbekiston bo'ylab sayoxat qil” dasturi doirasida davlat siyosati va vakolatli organ tadbirkorlarga, mamlakat rezidentlariga, turizm industriyasi doirasida juda katta imkoniyatlar berdi.

Ichki turizmni tashkil etish mehanizmini shakllantirishda:

- 14 hudud;
- 208 tuman;
- 828 sektor;
- 9314 MFY;

ajratib olamiz. Mamlakat bo'ylab umumiy ichki sayyoxlar soni 10 mln nafarni tashkil qiladi. Shundan jamoalarga agratadigan bo'lsak:

- mehnat jamoasi
- yoshlar jamoasi

-mahalla jamoasi
-Individual
guruhlarga bo‘lib chiqiladi.

Ichki turistlar oqimlarini ta‘minlash maqsadida yil davomida amalga oshiriladigan transport qatnovlari havo yo‘llari 6451, temir yo‘llari 1992, avtobus qatnovi esa 34926 ta qilib rejalashtirilgan.²

“O‘zbekiston bo‘ylab sayyohat qil!” shiori ostida respublika bo‘ylab jami o‘rnatilgan banner reklamalar soni 443 tani, OAV va ijtimoiy tarmoqlarda media kontentlar soni 50 tani tashkil etdi.

Eng asosiy rejada “CASHBACK” tizimini ishga tushirish ishlari va dasturlari yozilmoqda. Bundan maqsad ichki turistlarga o‘zlari amalga oshirgan xarajatlarni ma‘lum qismini yana qaytarib o‘ziga berishdan iborat.

Rejalar shuni ko‘rsatadiki mamlakat bo‘ylab temir yo‘l chiptalaridan 15%, mahalliy aviaqatnovlar chiptalaridan 15%, joylashtirish vositalari xizmatlari narxidan 20%, madaniyat tashkiloti xizmatlari narxining 50% gacha chegirma yani *cashback* qaytariladi. Bu ichki turizmni rivojlantirishda asosiy mexanizmlari hisoblanadi.

Reja-grafik bo‘yicha mehnat jamoalarida faoliyat olib borayotgan 228 ming hodimlarning sayohatlarini tashkil etilmoqda.

“Ayollar daftari”ga kiritilgan 30 yoshdan yuqori xotin-qizlarning sayohatlarini tashkil etish bo‘yicha reja-grafigi etib 50 ming kishi belgilangan.

“Notinch oilalar”ga oilaviy sayohatlarini tashkil etish bo‘yicha reja-grafik etib 1000 kishi belgilangan.

51,4 ming o‘quvchi-talabalar va korxonalar xodimlarini mo‘ynoq tumaniga sayohat safarini tashkil etish bo‘yicha reja-grafik tuzilgan.

“Manguberdi vataniga sayohat qil” ichki turizm dasturi orqali o‘quvchi, talaba va nuroniylar Xorazmga safarini tashkil etish reja-grafikka 55 ming kishini jalb qilish nazarda tutilgan.

Viloyatlar kesimida mamlakat bo‘ylab ichki turizm oqimini tashkil etish reja-grafikka 10 mln kishi kirishi belgilangan.

Ichki turizmni rivojlantirishda maxsus dasturlarni amalga bajarishda bir kunda viloyatlararo muntazam ravishda 20 aviareyslar, 61 temir yo‘l qatnovlari, 32 avtobus mashurtlari yo‘lga qo‘yildi. Bu ichki sayohat harakatini amalga oshirishda bugungi kun talabiga mos keladigan grafik hisoblanadi.

Umumiy ovqatlanish shahobchalari 22 869 taga ko‘paydi va muntazam ishlab kelmoqda.

Sanitariya gigiyena shahobchalari esa 6000 tani tashkil etadi. Bular ichki sayohlarni tozalikka bo‘lgan talabini qondirishga xizmat qilmoqda.

Respublikamizda bugungi kunda gid-tarjimonlar soni 2400 nafarni tashkil qiladi.

Turizmda axborot markazlari xizmatlari 128 tani tashkil etmoqda. Bu juda muhim xizmat hisoblanib turistlar ma‘lumot olishda foydalanadilar.

Ichki turizmni keng targ‘ib qilishda vositachi hisoblangan O‘zbekiston milliy teleradiokompaniyasi va O‘zbekiston elektron ommaviy axborot vositalari milliy assotsiatsiyasi va Madaniyat va turizm vazirligi huzuridagi “Milliy PR-markazi” DUKsi ma‘sul etib tayinlandi.

1537 turoperatorlar orqali

- tarixiy maskanlar
- ziyoratgohlar
- teatr, muzey
- istirohat bog‘lari
- ko‘ngil ochar bog‘larga sayohatni amalga oshirish dasturi ishlab chiqilgan bo‘lib

hozirgi kunda faoliyat olib bormoqda.

“O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qil!” dasturi doirasida ichki sayohlarni viloyatlar kesimida ham taqsimlab chiqildi. Maskur 2-rasmda 2023 yilda hududlarda ichki turizm reja-grafigi ishlab amaliyotga tadbiiq etilmoqda.

2-jadval

2023-2024 yillarda hududlarda ichki turizm reja-grafigi.³

№	Hududlar	Ichki sayohlar soni (ming) nafar
1	Toshkent shahri	669
2	Andijon	761
3	Buxoro	462
4	Farg‘ona	911
5	Jizzax	337
6	Namangan	685
7	Navoiy	241
8	Qashqadaryo	797
9	Samarqand	942
10	Sirdaryo	205
11	Surxondaryo	641
12	Toshkent viloyati	688
13	Xorazm	450
14	Qoraqolpog‘iston Respublikasi	455

Xar bir viloyat xududlar kesimida turizm boshqarmasi xokimliklar bilan hamkorlikda ichki sayohlarni harakatini belgilab maskur yuqoridagi reja-grafikni shakillantirgan bo‘lib, Samarqand, Farg‘ona, Qashqadaryo viloyatlari aktiv faoliyat olib bormoqda. Grafiklar ishlashi ortidan hududlarda infrastruktura yetishmasligi yoki muammolar oldi olinadi va ichki sayohlar oqimi barqaror bo‘lishga xizmat qiladi.

Ichki turizmni rivojlantirishda investision xolatga qaraydigan bo‘lsak. Jumladan, 2021-yilda sohada investisiya loyihalari doirasida umumiy qiymati 11,4 trillion so‘m mablag‘ o‘zlashtirilib, 495 ta loyiha amalga oshirilgan.

Davlat investisiya dasturi asosida mahalliy hokimliklar bilan birga 1,2 milliard dollarlik 62 ta loyihadan 562,7 million dollar investisiya o‘zlashtirilib, 31 ta loyiha ishga tushirilgan.

2022-yil yakuniga qadar, turizm sohasida jami qiymati 21,6 trillion so‘mlik 727 ta loyihalar ishga tushirilib, tarmoqda qo‘shimcha 22 mingdan ziyod yangi ish o‘rni yaratilgan.

Tadbirkorlikni rivojlantirish, investisiya jalb qilish hamda raqobatbardosh xizmatlarni yo‘lga qo‘yishga berilgan ye‘tibor natijasida turizm bozoriga bir qancha yetakchi

mehmonxona brendlari kirib kelmoqda. Ular nafaqat Toshkent, balki, Buxoro, Samarqand va Xiva shaharlariga ham qiziqish bildirib, o‘z faoliyatlarini tashkil qilmoqda.

O‘zbekiston Prezidentining 2021-yil 30-dekabrda PQ-72-sonli qarori bilan tasdiqlangan “Investisiya dasturi” ga xizmatlar sohasida qiymati 6 milliard 217 million 900 ming dollar bo‘lgan 144 ta loyiha kiritilgan. Shundan 3 milliard dollari (78 ta loyiha) turizm va madaniy meros sohasiga to‘g‘ri keladi.

Hududiy investisiya loyihalari hamda tadbirkorlik sub‘yektlarining tashabbuslari bilan jami qiymati 10,5 trillion so‘m bo‘lgan 689 ta loyiha amalga oshirilishi va 17 ming 426 ta yangi ish o‘rinlari yaratilishi kutilmoqda.

Vakolatli organ axborotiga qaraganda, respublikada 2022-yil 1-iyul holatiga qiymati 5,7 trillion so‘m bo‘lgan 378 ta loyiha amalga oshirildi va natijada 9 ming 584 ta yangi ish o‘rinlari yaratildi.

Turizm infratuzilmasini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar tadbirkorlikni rivojlantirish bilan chambarchas bog‘liqdir.

Madaniyat va turizm vazirligi bergan ma‘lumotlarga ko‘ra, respublikada 2018—2022-yillar davomida jami 6 ming 788 ta yangi sanitariya-gigiyena shoxobchasi foydalanishga topshirildi. Avtomobillarga yoqilg‘i quyish stansiyalarining sanitariya-gigiyena shoxobchalari bilan ta‘minlanish ko‘rsatkichi 20 foizdan 96,9 foizga yetkazildi.

Turizm ob‘yektlarida 3 ming 652 ta Wi-Fi nuqtalari tashkil yetildi, 1 ming 901 ta yo‘l ko‘rsatkichlar o‘rnatildi, 132 ta axborot markazlari barpo qilindi. 440 ta yangi turizm ob‘yektlari o‘rganilib, ushbu ob‘yektlarning 250 turizm marshrutlariga kiritildi.

Bundan tashqari, turizm ob‘yektlari atrofidagi yer maydonlarini obodonlashtirish, suv va yo‘l infratuzilmalarini yaxshilash maqsadida respublika budjeti mablag‘laridan 1 trillion so‘m ajratildi.

Sohada xorijiy va mahalliy sayyohlarga joylashtirish xizmatini ko‘rsatuvchi tadbirkorlikni rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Mahalla fuqarolari yig‘inlari, tog‘li va olis qishloqlarda mahalliy aholini ish bilan ta‘minlash va maqbul narxlardagi joylashtirish vositalariga bo‘lgan yehtiyojni ta‘minlash maqsadida joylarda oilaviy mehmon uylari tashkil qilinmoqda.

Turizm sohasiga gidlarni tayyorlash yo‘nalishida ham ijobiy natijalar kuzatilmoqda. Jumladan, 2018-yilda gidlar 574 nafarni tashkil yetgan bo‘lsa, 2022-yilning 1-iyul holatiga ularning soni 2,4 ming nafarga tashkil qiladi.

Sohada tadbirkorlarni qo‘llab-quvvatlash maqsadida 100 ga soliq va bojxona imtiyozlari, xarajatlar va kreditlarni bir qismini qoplash, subsidiya hamda grantlar berish, foizsiz ssudalar ko‘rinishida davlat tomonidan qo‘shimcha ko‘mak va preferensiyalar berildi.

Yoshlarni turizm sohasidagi tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida 2022-yilning avgust oyidan boshlab, turoperatorlik faoliyatlarini yo‘lga qo‘yishlari uchun 50 million so‘mdan grant mablag‘lari berilmoqda.

O‘zbekistonda 91 ta xorijiy mamlakat uchun vizasiz rejim tadbiriq yetilgani ham sayyohlik rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. 2018-yil 15-iyuldan elektron kirish vizalarini berish tizimi yo‘lga qo‘yildi va bu tizimdan 57 ta davlat fuqarolari foydalanish imkoniyatiga yega bo‘ldi hamda 101 mamlakat fuqarolari uchun vizasiz tranzit rejimi joriy yetildi.

Shu bilan birga, xorijiy sayyohlarga bir qator qulayliklar yaratildi. Xalqaro ayeroportlarda “yashil” va “qizil” yo‘lak tizimi yo‘lga qo‘yildi, tashrif buyuruvchilar

ayeroportdan o‘rtacha hisobda 2-3 soatda chiqib ketish vaqti 15-20 daqiqada amalga oshiriladigan tizim yaratildi.

Mamlakatga tashrif buyurgan sayyohlarni ro‘yxatga olish tizimini takomillashtirish va soddalashtirish maqsadida xorijiy fuqarolarni ro‘yxatdan o‘tkazish tartibi butunlay yelektron shaklga o‘tkazildi (ye-mehmon) tizimi.

Bugun turizm yo‘nalishlari qatorida ziyorat turizmi alohida o‘ringa yega. O‘zbekistonda mazkur yo‘nalishda ham yaxshi natijalarga erishilmoqda.

Hisob-kitoblarga qaraganda, 2019-yilda respublikaga tashrif buyurgan 6,7 million nafar xorijiy sayyohlarning 88 foizi musulmon mamlakatlari hissasiga to‘g‘ri keldi.

2018-yilda uzoq xorij davlatlaridan 325 ming 827 nafar sayyoh O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qilgan va ularning 35 foizi, ya‘ni 115 ming 621 nafari musulmon sayyohlar bo‘lgan. 2019-yilda musulmon sayyohlar soni jami uzoq xorij mamlakatlaridan kelgan sayyohlar soniga nisbatan 34 foizni tashkil qilgan.

2021-yil 9-fevraldagi prezident farmoniga ko‘ra, 2021-yil 1-martdan boshlab, Bahrayn, Qatar, Kuvayt, Ummon sultonligi fuqarolari 10 kungacha vizasiz rejim tizimi orqali O‘zbekistonda sayohat qilish imkoniyatiga yega bo‘ldi.

2019-yilning 21—23-fevral kunlari Buxoro shahrida o‘tkazilgan “Xalqaro ziyorat turizmi forumi”da O‘zbekistonni ziyorat turizmi markazlaridan biri sifatida e‘tirof yetish to‘g‘risida “Buxoro deklaratsiyasi” qabul qilingan.

Shu bilan birga, respublika “Halal travel frontier” 2020 hisobotida islomiy merosni 2020 hisobotida islomiy merosni qayta tiklash orqali musulmonlar turizmi bozorida yangi trendga asos solgan mamlakat sifatida e‘tirof etilgan.

Xulosalar va takliflar

Madaniyat va turizm sohalarining mavjud muammolari va ularning yechimlari masalalari bugungi kunning dolzarb masalalari bo‘lib turibdi. Muammolarning yechishda rejali ishlarni amalga oshirmoqda. Bunda vakolatli organ “start-up” loyihalar, fundamental loyiha va amaliy loyihalar tanlovini o‘tkazmoqda. Maskur loyihalarni moliyalashtirish ishlari olib borilmoqda. Jumladan, tematik mavzular bo‘yicha 2018-2022 yillarda 50 loyihaga 34,8 milliard so‘m ajratilgan. Shu yillar kesimida moliyalashtirilgan loyihalar soni 29 bo‘lib umumiy miqdorda 18,0 milliard so‘mni tashkil qildi.

“Start-up” loyihalar tanloviga esa birgina 2020 yil uchun 1,5 milyar so‘m ajratilgan bundan 7 ta loyiha g‘olib bo‘lgan va 0,7 milliard so‘m moliyalashtirilgan. Bu ko‘rsatkich 2021 yilga kelib 0,8 milliard so‘mni tashkil etgan. Zamon talabiga mos turizm xizmatlarini ishlab chiqishni ko‘zlagan bu loyihalar g‘oliblvr tomonidan amaliyotga tadbiiq qilinmoqda.

Albatta har bir sohada mavjud muammolarni bartaraf etishda faqat ilmiy tomondan yechim topgani kabi turizmni industriyasini rivojlantirishda ilmiy sohalariga etibor qaratish lozim.

Bunda ilmiy ishda xulosalar va takliflar berib o‘tilgan:

- madaniyat va turizm sohalarida amalga oshirilishi lozim bo‘lgan buyurtmalar portfelini shakllantirish.
- yosh olimlarning xorijiy ta‘lim va ilmiy tadqiqot markazlari bilan aloqa o‘rnatishiga amaliy yordam berish.
- OTM va ITMlarni ilmiy, innovasion salohiyatini oshirish o‘quv kurslari, seminarlar tashkil etish.
- olimlarning ilmiy-innovasion loyihalardagi ishtirokini oshirish

- ilmiy va innovatsion loyihalarni ikki barobarga ko‘paytirish .
- olimlarning ilmiy-innovatsion loyihalardagi ishtirokini oshirish.
- xorijiy markazlar, yetuk mutaxassislarini jalb qilgan holda master klasslar tashkil etish.

- OTM va ITM larda tayanch doktorantura kvotalarini oshirish.

Ushbu yechimlarni amaliyotga tadbiiq etish rivojlanishga qadam tashlash degani. Respublikamizda turizm sohasi yo‘nalishida 26,5% ilmiy darajaga ega mutaxassislar ishlab kelmoqda va sohalardagi OTM va ITMlarning ilmiy loyihalar tanlovlarida ishtirok etish tajribasi yetarli emas. Vakolatli davlat organining bevosita kafedralar bilan loyihalar ustida ishlash markazini tashkil etish ham maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar va internet resurslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son <https://lex.uz/docs/-5841063>

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 28.09.2022 yildagi 545-son <https://lex.uz/docs/-6212913>

3. Rustamovich, D. B. (2023). Financing Domestic Tourists And Export Of Tourism Services. FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI | JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION, 2(3), 35-37.

4. <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/press-releases/qoraqalpogistonning-turizm-salohiyati-yangi-imkoniyatlar-va-muammolar-bmttd-va-yuneskonning-qoshma-dasturi-doirasoda-onlayn>

5. <https://yashil-iqtisodiyot taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/issue/view/29>

6. <https://uzbektourism.uz/service/opendata>

7. <https://uzbektourism.uz/service/opendata?id=1>

8. <https://uzbektourism.uz/research/statistics>